

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

BCU Cluj ANUL X al Universității No. 19 Library Cluj

4

MAI

1930

În acest număr: Un parlament cultural de Octavian Goga; Dumnezeu, poezie de Mihai Novac; Rectificări ce se impun concepțiilor politice fundamentale în țara noastră de Alexandru Oțetelișanu; Regele Ferdinand de I. Lupăș; Probleme bănățene de Iosif Nemoianu; Cronică politice externe: Bilanțul conferinței navale; Bugetul Mării Britanii de V. P. R.; Cronică politice interne: S'a întors Generalul; Congresul liberal; Confruntarea de Alexandru Hodoș; Gazeta rimată: Proști, dar mulți! de Vornicul Moșoc; Insemnări: Reabilitare necesară, Un om inutil, Presa minoritară și congresul „Astrei”, N'au nevoie de învățătură, Avram Iancu roman adoptat pentru film, Alegerea dela Cernăuți, O nouă prezentare a lui Goethe, etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. REGINA MARIA No. 35

32 PAGINI

UN EXEMPLAR 10 LEI

Țara Noastră

Parlamentul cultural

Zilele trecute s'a ținut la Sibiu congresul *Astrei*.

A fost, de sigur, o fericită idee a d-lui Vasile Goldiș, să înfrunească un „parlament cultural“ care să examineze nevoile sufletești ale societății noastre, într'o vreme când lumea preocupată numai de chestiunile pozitive ale unor interese pur egoiste a lăsat în părăginire problemele obștești. Chemarea a avut un ecou peste așteptare. Se pare că se întrevăd zile de reculegere după goana sălbatică, care a trecut nu demult peste creștetul mulțimii la noi. Politica, cu frigidurile ei care absorbiseră pe deantregul toate fibrele simțirii, tocmai după perioada de frenezie a maselor exaltate de făgăduinți, a lăsat în urmă o linie bine marcată de decepție și-o adevărată sguđuire morală. Trezirea a venit cu scârbă, și jocul saltimbancilor perimați, foști proprietari de voturi, s'a descoperit deabinele. În această desmetecere ierarhia de ieri a început să se deseneze din nou în aprecierea curentă și astfel nu e nici o mirare că glasul bătrânei „Asociații“ dela Sibiu a fost ascultat mai mult ca oricând în cei zece ani de după unire. Ca în vremile de odinioară la praznicile naționale, când acest așezământ cultural era singurul nostru scut, așa s'au adunat acum din toate părțile Ardealului cărturari de tot soiul, strânși laolaltă în numele unei superioare și nobile abstracțiuni. Aspectul sărbătoresc al acestei adunări din sala prefecturii, unde conducători ai clerului se alternau cu fruntași mireni, evoca bunele tradiții ale vieții patriarhale de acum câteva decenii, când tabla valorilor ardelene nu era întunecată de petele murdare ale demagogiei și când aventurieri sălțați pe scara norocului nu se găseau în fruntea unui popor îndușmănit cu aparatul vieții de stat. De aceea, oricare ar fi așa-zisul rezultat practic al acestui sobor, marea câștig e tocmai în reînvierea unei atmosfere de puritate a sufletelor, care în împrejurările de azi echivalează cu o destindere binefăcătoare.

A fost un program vast de discuții asupra diverselor îndatoriri ale *Astrei* și s'au înfățișat laborioase proiecte pentru viitor. Ca la

toate începuturile, un larg eclecticism pus la contribuție n'a îngăduit să se aprofundeze multele puncte înșirate la ordinea zilei. După recența inițiativă însă s'a limpezit rostul adunărilor viitoare, în care revăin-du-se reprezentanții tuturor acestor instituții similare într'un singur congres pe an, debaterile unor teze înainte stabilite vor primi toată amploarea cuvenită.

Și de astădată însă chestiunile luate în cercetare au interesat deaproape, ba unele au isbutit chiar să atingă câteva adevăruri organice în strânsă legătură cu conștiința noastră publică.

S'a pus mai întâi în discuție raportul societății *Astra* cu statul și s'a precizat situația vechei societăți în țara desrobită. S'a arătat cum o jumătate de veac „Asociația” dela Sibiu, pornită din planul lui Șaguna și îndrumată de intelectuali ca Barițiu și Cipariu, a luptat din greu ferindu-se de orice contact cu statul ostil, care năzuia ne-conținut să-i reducă atribuțiile și s'o anihelize. În acest timp numai contribuția benevolă a susținut acest focar de cultură, care a reușit să-și creeze un angrenaj pe toată înfînderea Ardealului și să prezinte o necurmată continuitate de muncă. Din ziua unirii în mod firesc energiile descătușate ale unui popor liber pornind să se ramifice în toate părțile, *Astra* și-a redus mijloacele de existență și statul a înțeles că trebuie să intre în rolul lui de protector, sprijinind progresul în alvia celor șase decenii care au consacrat o activitate vrednică de laudă. Această comprehensiune elementară a situației au dovedit-o toate guvernele și au împărțășit de-un important ajutor *Astra*, care în temeiul acestor subvenții și-a aranjat toată organizația ei. Lucrurile însă s'au schimbat tocmai în ziua când d-nii Maniu-Vaida au luat în mână destinele țării. Distinșii bărbați, dându-și seama că nu pot transforma într'o agentură politică moștenirea vechilor cărturari ardeleni, și-au pus gândul s'o cucerească prin foame și i-au tăiat ajutoarele dela stat. Într'o vreme, când din risipa banului public s'au retribuit atâția mărlani trimiși în occident să sperie lumea, când din sute de milioane s'a înjghebat ridicola tarabă pentru „educația poporului” cu patruzeci și cinci de inspectori parazitari puși sub suprema ocrotire a unui medic dela Cluj și când lista civilă personală a d-lui Maniu Julius e peste șaptezeci de milioane, legendarul patrimoniu al literelor din Ardeal a fost amputat furcește de către oamenii cari agramați fiind, se înțelege nu s'au putut strecura la conducerea lui. Congresul pus în fața cifrelor a avut ocazia să constate din nou meschinăria unei mentalități coborâte și-a formulat cu tărie drepturile *Astrei*.

În această discuție lămuritoare s'au revizuit din nou scopurile merituoașei *Asociații* din trecut și prezent. Dl profesor Rădulescu-Motru, printr'o ciudată scrisoare trimisă președintelui d. Vasile Goldiș cu acest prilej, a făcut să se examineze mai deaproape subiectul. D-sa într'o scurtă și categorică comunicare a cerut nici mai mult nici mai puțin decât eliminarea naționalismului din directivele *Astrei*, spunând că astăzi numai principiul muncii poate fi salvator și că orice resuscitare a sentimentului de mândrie națională e sau un anahronism sau o jignire a păturilor minoritare. Curioasa concepție a valorosului

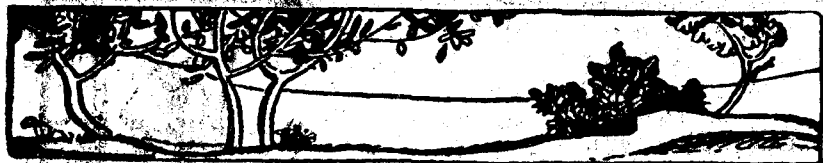
academician, cunoscut diletant rătăcitor pe câmpul politicii în toate lagărele, a stârnit o penibilă impresie, făcând să răsune de crude adevăruri sala „comitatului” de odinioară. S'a arătat că pe teritoriul polițenic al Ardealului numai orbii nu văd, că după un trecut de îndelungă apăsare, un proces de normală reparație e o chestiune de existență pentru noi. S'a atras în discuție situația orașelor, care nu numai că și-au păstrat sub noi caracterul demografic străin, dar la adăpostul unei legiferări inconștiente sunt și astăzi enclave de viață particulară desfăcută de inima țării. S'au scos la iveală fatalele asperități ale clasei conducătoare, din Ardeal în raport cu cele mai modeste pretenții ale unei culturi românești, s'au scormonit tendințele destructive ale atâtor forțe oculte sau văzute, și s'a recunoscut în mod unanim necesitatea unui naționalism militant, ca supremă dogmă a tuturor îndrumărilor noastre de viață publică. Această amplă desbatere, care și-a avut însemnătatea ei deosebită prin cuvântul unor personalități ca d. d. S. Mehedinți, Bogdan-Duică, I. Lupaș, S. Dragomir etc. a avut darul de-a lămuri din nou în aplauzele viforoase ale celor de față, doctrina naționalismului integral ca lege fundamentală a românismului conștient de datoriiile lui. Congresul a adoptat într-o rezoluție specială această linie de conduită, care nu va fi pe placul multor umanitariști știuți de noi, dar care ne convinge că dincolo de zăpăcelile clipei sufletul nostru are încă resurse de sănătate.

În tot timpul acestor interesante constatări și pipăiri, ca un trist refren a revenit în desbatere argumentul, că satele noastre atinse în întregimea lor de otrava demagogiei se găsesc într-o dureroasă desfrământare sufletească. Mai mulți reprezentanți de-ai *Astrei* din diferite regiuni și-au relatat experiența lor. S'au fixat răspunderile partidelor politice în această inoportună sbiciuire a instinctelor josnice și s'a relevat greutatea de-a se cuceri din nou poporul pentru îndemnuiri desinteresate într-o vreme când cerșetorii de voturi protest-țărâanii cu noi „improprietării” sau „căderi de impozite”. Au răsunat accente de condamnare violentă împotriva aventurierilor descrețași. Cultura noastră gătuțită de escrocii votului universal și-a strigat durerile ei. Toată lumea a fost de acord în a-i repudia pe vinovați, și în acest proces care se făcea partidelor protestarea patetică a bunului simț a fost necruțătoare. O silă generală de mizeriile prezentului s'a resimțit la cei câteva sute de îndrumători culturali ai *Astrei*, făcând să se întrezărească după amărăciunea lor o voință de purificare. Firește, profitorii vizați ai prostiei deaproapelui n'au avut nici o justificare de articulat. Grangurii cei mari în frunte cu șeful lor nu erau de față, fiindcă dânsii fug consecvent de orice manifestări cerebrale, deci s'au ținut departe de *Astra*, iar cei de mână a doua s'au rezervat pentru întrunirile populare unde e deajuns sbârânăirea coardelor vocale, și-aici n'au avut nimic de spus.

Iată cadrul în care s'a desfășurat acest parlament cultural.

El e precursorul unei reînvieri, care va avea menirea să restabilească echilibrul moral al societății noastre după strivirea păcatului de toate nuanțele.

OCTAVIAN GOGA

Dumnezeu

Din toate cea mai nepătrunsă taină
Tu, Doamne, întrebării mele leac,
Dă stolului de gânduri astăzi haină
De psalmi, puterea să fi-o cânt în veac.

Din fund de vremi nedumerirea vine:
— Hotărnicit-a soarelui un drum
Și stelelor potec de aur, cine,
De fără greș aleargă'n cer și-acum?

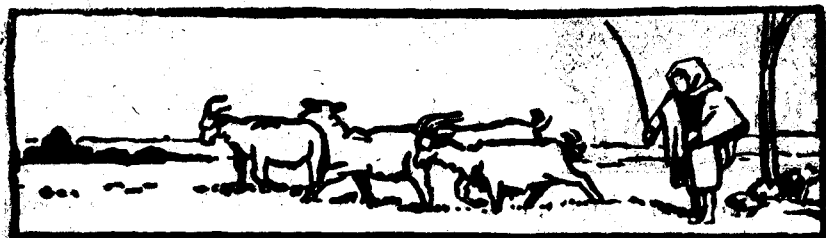
Dar cine-i Cel prin care crește luna?
— Și iartă-mi gândul mult neștiutor —
Cine îndeamnă, seara, totdeauna,
In susur, taine mari să cânte'n cor?

De unde s'a desprins întâi cuvântul?
Dar omul raiul dacă l-ar zări...
De ce nu-l lași se între'n el cu vântul
Cum năpădesc albine zarzării?

Și cine-i Cel ce'n ceasul de pe urmă
Săracului strecoară pe furiș
Nădejdi în suflet, ca să dea de urmă
Bogatului din ceruri măciniș?

Când capul sprijinit pe mâna stângă-i
Și ochiul minții 'n necuprins l'avânt,
Cu pâlăitul genei Tale-mi mângăi
Căldura frunții, ca să Te cuvânt...

MIHAI NOVAC

Rectificări ce se impun concepțiilor politice fundamentale în țara noastră

Între viața popoarelor și viața indivizilor există o mare asemănare. Cât timp nimic excepțional nu se petrece, viața se scurge monotonă, calmă și searbădă, încătușată de prejudecăți convenționale, care pun o mască peste realitate și ne fac să trăim într-o aparență comodă. Echilibrul ce-l dă desfășurarea unei vieți normale, nu te lasă să bagi de seamă desacordul între realitate și aparență.

Când însă viața iese din normal, când dezechilibrul se produce, atunci începi să vezi lucrurile în toată profunzimea lor și deci în realitatea lor, întocmai dupăcum atâta timp cât un mecanism funcționează bine, nu te interesează cum și din ce este alcătuit, pe când în momentul când se strică, vrând să afli cauza răului, afli tot secretul aceluia mecanism.

Trecerea dela normal la anormal obligă popoarele ca și indivizii să ia aminte, și dacă anormalul se prelungeste și se agravează, atunci se impune un serios examen de conștiință, care te duce la mărturisirea marilor adevăruri, oricât de neplăcute ar fi ele.

Odată ce ai avut curajul să faci aceste mărturisiri, ești obligat să iei hotărâri eroice, privind realitatea în față și trecând peste aparența înșelătoare și primejdioasă.

Ești silit, dacă vrei să-ți creezi un pedestal sigur de existență viitoare, să aduci o sumă de rectificări concepțiilor călăuzitoare de până acum și să croiești un drum nou, pe care să poți pași fără frică și cu încredere, fiindcă este drumul adevărului, iar nu al iluziilor și al aparențelor.

Făcând aceste reflexiuni, m'am întrebat dacă este cazul în ce privește viața poporului nostru, să facem un serios examen de conștiință, să mărturisim marile adevăruri, să aducem rectificări con-

cepiilor de până acum, să luăm hotărâri eroice și să ne croim un drum nou și sigur pentru progresul și consolidarea vieții noastre de stat reîntregit în hotarele sale firești, prin jertfa supremă făcută în războiul mondial.

* * *

Nu cred să fie om de bine și de înțelegere a lucrurilor, care să nu recunoască, că țara trece în momentele de față printr'o criză puternică, propice marilor destănuiri, care să ne ducă la o transformare radicală a concepțiilor diriguitoare.

Războiul mondial a produs desechilibrul moral și material greșit pe un sentimentalism romantic, care ne-a împins la haosul de azi.

Dacă imediat după război am fi fost în stare să privim răul în față, nu am fi căzut în greșelile de ordin politic și economic, care ne-au adus pe marginea prăpastiei, din cauza neînțelegerii care există între conducătorii țării și din cauza destrămării provocată de demagogia și de ura ce se seamănă de unii în sufletul unei părți din populația țării, contra celelaltei părți din vechiul Regat.

Partidul liberal, deși stăpânit întotdeauna de calcule mărunte, n'a putut scăpa de sentimentalismul romantic — mă rog, cine nu cunoaște harpagoni stăpâniți de accese de sentimentalism? — și ne-a dat exproprierea și votul universal, nu pentru a întări fundamentul statului nostru, dar pentru a răspunde unei porniri romantice, înafară de orice control al rațiunii și deci al intereselor permanente ale țării.

Partidul de azi intitulat „național-țărănișt“, dar care a rămas o asociație de grupări cu interese și programe diferite, cuprins tot de un sentimentism romantic, a ridicat steagul democrației integrale și a răscolit toate adâncurile poporului nostru, escitând poște, dând speranțe irealizabile, și provocând o stare de spirit, care altoită pe nevroza postbelică, n'a făcut decât să pregătească dezastrul de azi.

Dacă la aceste porniri sentimentale ale acestor partide, adăugăm acțiunea meschină a intereselor particulare de partid sau personale, care a făcut să accentueze cu bună știință sentimentalismul — de data aceasta vinovat fiindcă era conștient — pentru ca să înșele poporul inclinat să primească mai ușor cuvântul nesincer când se adresează inimei, decât cuvântul sincer când se adresează rațiunii, putem să înțelegem în întregime golul moral în care ne găsim azi și care se traduce printr'o neîncredere generală în nimeni și în nimic.

Este drept, că în această întrecere în sentimentalism și în inducere în eroare a opiniei publice între cele două partide amintite, s'a găsit un om și un partid care a vrut să limpezească atmosfera și care a reușit într'o mare măsură să-și realizeze doctrina și programul lui. Omul a fost Generalul Averescu, partidul a fost partidul poporului.

Știu că mulți vor ridica critici severe împotriva acestui om și acestui partid. Dar nici unul dintre aceia — dacă sunt de bună credință, căci de cei de rea credință n'am să mă ocup — nu-și dau seama că ei sunt victimele inducerii în eroare provocate de celelalte partide prin colportări calomnioase și prin presa venală pusă în ser-

viciul lor, și -că dacă le-ai cere să facă o precizare a criticilor lor sau să aducă o dovadă, n'ar fi în stare să ți-o prezinte.

Faptele însă sunt mai puternice decât calomniile, de oarece calomniile sunt mincinoase, pe când faptele nu pot minți nici odată, dupăcum spune proverbul englezesc: „*Facts cannot lie*“.

Și faptele ne spun că: ordinea imediat după război amenințată de mișcările subversive a fost restabilită de partidul poporului; că reforma agrară a fost pusă pe baze economice, din pur sentimentale cum era, de partidul poporului; că finanțele private și publice au fost echilibrate prin reformele financiare și prin stabilizarea de fapt a leului de partidul poporului în cele două guvernări ale sale, și dacă țara a putut rezista experiențelor de guvernare liberalo-național-fără-niste de zece ani încoace, este numai fiindcă țara a fost guvernată în două rânduri de Generalul Averescu și de partidul poporului.

Azi acelaș partid prin acelaș om, privind tot răul în față, l'a dezvăluit în toată urâciunea lui, chemând țara întreagă condusă de intelectualitatea ei, să înlătore primejdia și să însănătoșească organismul bolnav al statului și al poporului nostru.

Lăsând la o parte drămuirea vinovăției diferitelor partide politice, dacă privim situația de azi, vedem că ea se datorește unei înțelegeri deformate de sentimentalism și de interese a concepțiilor de ordin politic, pe care vrem să clădim și să întărim organismul statului nostru.

Iată cele mai importante deformări asupra cărora vrem să ne oprim în articolul de față.

În primul rând este deformarea concepției naționale, fără de care statul românesc nu ar mai avea rațiune de a exista.

În al doilea rând este deformarea concepției democratice, care a ajuns să fie un scop, când ea trebuie să fie un mijloc pentru realizarea integrală a ideii statului român.

În al treilea rând este deformarea concepției votului universal, care dă drept la viața politică unuia din factorii determinanți, adică voinței poporului, dar această voință a poporului nu este singurul factor politic într'un stat monarhic constituțional.

În al patrulea rând este deformarea concepției asupra Coroanei și a regalității, care este adevăratul factor suprem de la care țara așteaptă dreaptă măsură, pentru păstrarea echilibrului necesar bunului mers al treburilor publice.

Să explicăm mai pe larg fie care din aceste deformări și rectificările ce trebuie să aducem.

* * *

1. Statul românesc nu se poate consolida decât ca un organism unitar românesc, în care centrul de gravitate să fie elementul și spiritul românesc. Elementul românesc, de oarece formează marea majoritate a populației, așa că e normal că voința lui să aibe cuvântul hotărâtor; spiritul românesc, fiindcă numai prin punerea în

valoare a acestui spirit propriu, venim cu un aport nou în concertul statelor civilizate ale omenirii și legitimăm dreptul nostru la viață.

Dar această realizare a statului unitar românesc nu se poate face, nici prin împărțirea țării în provincii istorice, care să creeze curenți centrifuge, nici prin ofensiva îndreptată de actualul guvern împotriva Bucureștilor și a vechiului Regat, nici prin ridicarea la suprafața vieții publice a tuturor dezertorilor și netrebnicilor, nici prin desconsiderarea tuturor funcționarilor publici, cari prin administrațiile ce le conduc formează osatura statului nostru și asigură normala dezvoltare a unui organism unitar care se cheamă: stat românesc, și nici printr-o capitulare continuă în fața minoritarilor, cari trebuiesc să se bucure de absolut toate drepturile de cari se bucură românii de origine, dar cari nu pot pretinde mai multe drepturi, cum ar fi pensionarea funcționarilor minoritari cari au refuzat să depună jurământul de credință, sau pretențiunea de a vorbi în justiție sau administrație altă limbă, decât limba românească.

Rectificările care trebuiesc aduse sunt următoarele: Legea administrativă care împarte țara în provincii trebuie înlăturată. Bucureștii și vechiul Regat trebuie să fie reintegrați în toate drepturile lor, dobândite pentru simbolul ce reprezintă și pentru realitatea vieții românești desfășurate în această parte a țării de secole. Politica negativă dusă dincolo de hotarele vechiului Regat contra Budapestei și Vienei, atât de folositoare pentru cauza românismului până la unire, afară de excepțiile triste ale celor cari au făcut declarații de servilism ungarilor, nu mai poate continua azi, prin schimbarea obiectivului către Bucureștii și vechiul Regat, căci este o absurditate. Dezertorii trebuiesc să fie scoși din viața publică, căci ideea națională nu poate suferi ofensa recompensării acelor cari au activat contra realizării unității naționale. Funcționarilor publici trebuie să li se acorde din nou încrederea și considerațiunea necesară pentru întărirea ideii de autoritate. Minoritarii, în fine, trebuie să fie readuși la realitate, ca să dorească o viață egală cu a noastră, iar nu superioară.

2. Democrația este o concepție politică, care trebuie să se adapteze nevoilor fiecărui stat și fiecărui popor. Nu are sens să se vorbească de o ideologie abstractă și integrală a democrației, care să se aplice tale quale în toate țările și în toate timpurile. Această concepție nu poate germina de cât în mintea unor naivi și în nici un caz în mintea unor oameni de stat. Democrațismul, după cum spuneam mai sus, nu este un scop, ci un mijloc pus la îndemâna popoarelor, ca în cadrul intereselor naționale să realizeze cât mai multă libertate în manifestarea de viață sub toate formele ei, a fiecăruia dintre noi. Dar libertate nu înseamnă anarhie, și a înfrâna libertatea pentru a împiedeca anarhia nu înseamnă a nesocoti principiile democratice.

O presă care prin propaganda care o face îndeamnă lumea la anarhie sau la nesocotirea ordinii actuale poate fi încătușată; grupuri politice care prin acțiunea lor conștientă sau nu, înlesnesc dezvoltarea comunismului și a bolșevismului pot fi împiedecate să și desfășure

mai departe activitatea lor; demagogia sau falsa democrație prin care unii oameni politici sau unele partide voesc să pescuiască în apă turbure, poate fi adusă la realitate. Nu faci nici un păcat, când luând aceste măsuri, servești o cauză sfântă, cum este cauza națională.

Bine înțeles însă, că adaptarea și rectificarea concepției democrație nu se poate face decât pentru a salvagarda interese primordiale și permanente ale țării, iar nu pentru a apăra interese de partid sau de persoane, cum a făcut guvernul actual, care s'a ridicat la putere în numele democrației integrale, și care la prima ocazie, când situația lui a fost amenințată, a asvârlit peste bord tot pachetul de idei democratice și a luat măsuri de încătușare a libertății presei și a activității noastre, prin confiscări absurde și prin legea pentru apărarea creditului țării, numai pentru a se menține la putere.

Votul universal nu poate să fie o armă în mâna șarlatanilor politici și a demagogilor, cari înșelând lumea se ridică prin el la putere, de unde începe o speculare rușinoasă a poporului, care i-a dat încrederea.

Votul universal înscamnă puterea numărului, dar numărul nu are nici o valoare, dacă el nu duce la alegerea aceloră dintre cetățeni cari au mai multă pregătire, mai multă experiență și mai multă cinste, pentru conducerea treburilor statului. Dacă un partid obține numărul în favoarea sa și grație lui se menține la guvern, cum se întâmplă în general la noi când un partid e chemat la putere, el trebuie să guverneze în numele programului pe baza căruia a obținut sufragiile. Ce valoare are însă numărul, când ales cu un program, cum s'a întâmplat în 1928 cu partidul național și țărănesc — micșorarea birurilor, respectul tuturor libertăților publice și întronarea unei ere de cinste — guvernează cu un program cu totul opus, prin mărirea birurilor, prin călcarea libertăților publice și prin întronarea unei ere de jaf în avutul statului, cum nu s'a cunoscut vreo dată în țara noastră?

Ce valoare are numărul, când bietul cetățean a crezut că dând votul unui partid a trimis în fruntea țării pe oamenii cei mai integri și mai pricepuți, și când în realitate ei sunt niște borfași și niște incapabili?

Nu. Numărul singur nu are nicio valoare. Concepția numărului trebuie să fie rectificată și rectificarea se poate face în două moduri. Sau prin schimbarea mecanismului votului universal, dând sub o formă oarecare întâietate capacității și competenții, ceea ce recunosc că nu este ușor de făcut, sau prin normalizarea jocului celor doi factori determinanți în conducerea statului — poporul și Coroana — dar prin aceasta ajung la a patra deformațiune despre care vreau să vorbesc.

4. Într'un stat monarhic constituțional stau față în față două forțe, din armonizarea cărora rezultă binele obștesc. Este de o parte poporul și de altă parte Coroana. Aceste două forțe au criterii diferite după care se conduc, tocmai pentru ca să fie două forțe distincte, iar nu una rezultanta celeilalte.

Criteriul de manifestare al poporului este numărul, despre care am vorbit adineaori.

Criteriul de manifestare al Coroanei este prerogativa regală de a decide cum crede de cuviință și fără niciun fel de stânjenire de soarta guvernelor.

Coroana reprezentată în timpurile normale printr'un Rege major, azi printr'un Rege minor abilitat prin regență, cheamă pe cine crede de cuviință la putere. Corpul electoral, adică poporul, ratifică sau nu, prin elementul număr, însărcinarea dată de Coroană. Dacă ratifică, guvernul se consolidează și guvernează.

Cât trebuie să guverneze însă? Atâta timp cât interesele generale ale țării sunt pe deplin apărate. Când aceste interese sunt compromise, atunci intervine din nou Coroana, exercită prerogativa, schimbă guvernul și așteaptă votul corpului electoral.

Dacă corpul electoral dă încredere partidului care a fost înlocuit, din două una: sau Coroana se supune, sau găsește că corpul electoral s'a înșelat, dizolvă noul parlament și face sau nu face noi alegeri. În strict constituționalism trebuie să facă noi alegeri, în fapt poate să nu facă, și atunci avem loviturile de stat, cum a fost aceea din Serbia.

Acesta este mecanismul vieții constituționale.

Niciodată însă Coroana nu se pune la remorca corpului electoral, în totdeauna ea păstrează dreptul de inițiativă, dominând corpul electoral, ca fiind adevăratul factor suprem de răspundere.

Așa s'a întâmplat și la noi în țară până la moartea regelui Ferdinand, care chiar dacă a suferit de multe ori sugestia altora, niciodată însă nu s'a pus la remorca corpului electoral, ci în totdeauna a căutat și a reușit să-l domine.

Dela moartea regelui Ferdinand însă, în special dela venirea partidului național-țărănesc la putere lucrurile s'au schimbat. Corpul electoral a ajuns să fie singurul factor determinant, iar Coroana prin regență s'a pus la remorca lui, renunțând la orice inițiativă și la toate prerogativele. Lucrul este de notorietate publică, așa că numai este un secret pentru nimeni, că prin regență Coroana a abdicat dela orice drept al ei.

Șefii partidelor de opoziție, precum și fruntași ai vieții publice, dintr'un înalt sentiment patriotic, au simțit nevoia să ia contact cu regența și să o informeze. I s'a spus că Basarabia e minată de bolșevism, că cuiburi comuniste apar în toate colțurile țării, că țara se destramă din cauza reformei administrative, că prestigiul țării este știrbit în străinătate, că suntem pe marginea prăpastiei, și a. m. d. Deși regența a recunoscut că criticile aduse sunt toate adevărate, în loc să tragă consecința firească și să exercite prerogativa regală, a răspuns că nu are ce face fiindcă guvernul are numărul.

Așa dar în momentul de față numărul dictează, și cum formal guvernul are numărul, deși în realitate guvernul actual numai are nici numărul cu el, — dovadă care s'ar face ușor, dacă s'ar face alegeri noi fără să dețină mai departe guvernul, — iar regența se su-

pune numărului, regența ajunge să fie un număr la remorca corpului electoral, dar ce este mai grav, ea este la remorca domnului Iuliu Maniu.

Cu alte cuvinte azi trăim sub dictatura acestui domn, despre care toată lumea cu regența în frunte recunoaște, că duce țara la dezastru.

Aci am ajuns prin urmare, să vedem prăpastia la picioarele noastre, să fim amenințați să cădem în ea și să așteptăm catastrofa, fiindcă regența numai înțelege rostul ei constituțional.

Am vorbit la urmă de această deformare, fiindcă este cea mai importantă, de ea depinzând funcționarea normală a mecanismului nostru constituțional. Această deformare trebuie neapărat să înceteze.

Rectificarea se impune cu puterea unei fatalități istorice.

Ori regența înțelege să-și reia prerogativele regale, pe deasupra corpului electoral, deci al factorului număr, ori țara trebuie să repună Coroana în drepturile ei.

Coroana care renunță să exercite prerogativele regale, duce la desființarea regalității.

Ori țara românească are nevoie de regalitate cum omul are nevoie de aer și de apă să trăiască, deci desființarea regalității ar însemna lovitura de moarte dată existenței statului românesc.

Iată dar, cum deformările concepțiilor politice pregătesc cu necesitate și cu repeziune, catastrofa.

* * *

CE avem de făcut, este întrebarea care se pune în fața constatărilor de mai sus, cu care voi încheia articolul.

Am arătat, că toate concepțiile politice deformate din sentimentalism și interese trebuiesc să fie rectificate și am arătat în ce sens trebuiesc să fie făcute aceste rectificări.

Nu mai rămâne acum, decât să se realizeze toate aceste rectificări.

Realizarea însă nu se mai poate face cu condeiu, ea trebuie să se facă prin fapte, adică prin acțiune.

O acțiune a futuror oamenilor de bine, o acțiune care să pornească din abnegațiune și cu prețul ori cărei jertfe, o acțiune puternică, hotărâtă, formidabilă, care să îndrepte răul sau să-l măture dacă nu se mai poate tămădui, pentru a reintegra în drepturile ei regalitatea compromisă, prin care să se asigure dezvoltarea ideii de stat național și unitar.

Nu avem de ales între mai multe alternative. Acesta este singurul lucru de făcut și este tot.

Cine-l vrea este amic al patriei, cine nu-l vrea este dușmanul ei. Pe aceștia din urmă va trebui să-i trimitem dincolo de zidurile cetății ca pe niște ciumași, iar între zidurile cetății să rămână numai aceia cari se nasc, trăiesc și mor pentru o Românie puternică a românilor, în care toți ceilalți locuitori să se găsească la largul lor, dar să se știe că sunt ei la noi, iar nu noi la ei, cum ar vrea să creieze atmosfera nenorocitului guvern al domnului Iuliu Maniu.

ALEXANDRU OTETELIȘANU

Regele Ferdinand

În zilele crunte ale anilor 1916—18, când românimea de pretulindeni părea pironită pe crucea răstignirii, însuș Regele pătimea alături de poporul, cu soarta căruia se contopise. Această contopire deplină își primi atunci consacrarea definitivă, împodobindu-se cu frumusețea morală, pe care suferința comună e în stare a o peceslui durabil, cu vestigii neșterse depe „lespedea inimilor“. Dupăcum neamul românesc a trebuit să-și poarte atunci crucea suferințelor, ca prin purificare în focul lor să se învrednicească de realizarea unității naționale-politice, tot astfel și Regele său a purtat întâi cununa de spini a muceniciei, ca să se învrednicească apoi a-și împodobi fruntea cu coroana de oțel, pe care la Alba Iulia nașunea recunoscătoare i-o oferă lui Ferdinand, ca celui dintâi Rege al tuturor Românilor (15 Octomvrie 1922).

Dacă războiul a dat Regelui Ferdinand prilejul pentru contopirea desăvârșită a ființei sale cu sufletul neamului românesc, a contribuit în acelaș timp să scoată la iveală calitățile sale de fin și iscusit diplomat, de monarh cu vederea limpede și cu voința hotărâtă. Aceste calități le apreciază fostul ministru al Franței în România, contele Ulric de Saint-Aulaire scriind despre „Adevărata figură a unui rege mare: Ferdinand I al României“ (în „La Revue Hebdomadaire“). Între altele iată ce destăinuiri face contele Saint-Aulaire: „Am avut adevărate schimburi de vederi cu Regele Ferdinand, care era gata să pună la dispoziția aliaților armata sa reconstituită, pentru a-i ajuta să potolească Rusia sau să consolideze o ordine nouă în Europa centrală. Această vedere limpede și această generositate au atras asupra-i fulgerile consiliului suprem (din Paris) când a ferit Europa, fără voia ei, de bolșevism, nimicind focarul cel mai amenințător, aprins de către Belá Kuhn la Budapesta. Admirând prevederile lui Ferdinand I,

simțul său profund european și constatănd identitatea evidentă a intereselor vitale ale poporului său cu acelea ale păcii generale, adesea am plâsmuit visul, — foarte cumințe după planul rațiunii pure și cu atât mai absurd după acela al politicei contemporane, — de a-și încredința un comandament unic interaliat, pentru a evita sau a repara greșalele Păcii". . . Regele Ferdinand își dădea în adevăr seama de gravitatea situației, în care ajunsese România, în primăvara anului 1919, înconjurată de bolșevici și la Nistru și la Tisa. De aceea spunea în cuvinte răspicate: „Dacă rezistența noastră nu este eficace, existența Europei întregi este amenințată“.

Vedem în mărturisirea contelui francez expresiunea încrederii desăvârșite, ce-i inspirase iscusința diplomatică a Regelui Ferdinand, încredere care reamintește cuvintele similare scrise odinoară de istoricul polon Dlugosz în legătură cu biruința secerată asupra Turcilor de contemporanul său Ștefan cel Mare, căruia socotea că ar fi în interesul creștinătății să i se dea „cinstea de comandant împotriva Turcilor, cu sfatul, înțelegerea și hotărîrea tuturor creștinilor, câtă vreme ceilalți principii și regi catolici își petreceau timpul numai în trândăvii sau în războaie civile“.

V.

Abitudinea Regelui Ferdinand în chestiunea reformei agrare și constituționale. — Noul dinasticism. — Disensiunile politice. — Glasul celui ce strigă în pustie. — Încrederea Regelui Ferdinand în Brătianu

În vârtejul războiului, pe pământul de ultim refugiu al Moldovei nebiruite, Regele Ferdinand a prins momentul potrivit spre a-și rosti limpede și răspicat intențiile sale relative la îmbunătățirea condițiilor de viață materială și politică a poporului. După ce într-o cuvântare adresată ostașilor armatei a II-a pe frontul de luptă, la 22 Martie 1917, le pusese în vedere „pământ și o largă participare la treburile Statului“, reveni în ordinul de zi dela 5 Maiu 1917 în formă și mai precisă exprimând prin următoarele cuvinte de plastică legătură a prezentului cu trecutul voința sa regală: „Urmând pilda lui Ștefan Vodă, cel blând și milostiv, înfălesc încă odată făgăduința mea de Rege că, precum după biruințele lui se întindea praznic pentru viteji și ei erau ridicați în rândul frunțașilor, tot astfel după izbânda pe care o așteptăm, se va realiza pentru voi legitima stăpânire asupra ogoarelor câștigate cu sângele vostru și prin vot obșteșc veți lua o parte activă la alcătuirea unei Români nouă și mai mari, pe care o vom fi făptuit împreună“. Revenind asupra acestei promisiuni regale în proclamația dela 24 Octomvrie 1918, Suveranul încredință din nou pe toți, că guvernul său va înfăptui reformele constituționale privitoare la votul obșteșc și va asigura țăranilor proprietatea a două milioane de hectare din proprietatea mare particulară, precum și moșiile domeniilor Co-roanei, Statului și așezămintelor de binefacere. Pe temeiul acesta se

va asigura viața socială și economică cu mai multă dreptate și mai mult spor pentru toți cei cari muncesc“.

Făgăduința regală s'a îndeplinit. Reformele anunțate pe frontul de luptă s'au îndeplinit în mod provizoriu nu numai pentru vechia țară, ci și pentru provinciile alipite: pentru Basarabia prin Sfatul Țării, pentru Bucovina prin organele de autonomie locală, iar pentru Transilvania prin legile votate în marele Sfat național dela Sibiu la începutul lui August 1919, tocmai când armata română, spargând frontul bolșevicilor lui Bela Khun pe Tisa, înainta triumfătoare spre capitala Ungariei și înfîșea tricolorul român pe edificiul pompos al parlamentului de pe malul Dunării. Ele au fost apoi din nou examinate în parlamentul României întregite și aprobate cu câteva modificări, cele privitoare la chestiunea agrară în timpul guvernării (1921) generalului Averescu, iar cele privitoare la dreptul electoral prin legea votată la 1926 în timpul guvernului prezidat de I. I. C. Brătianu.

Aceste rezultate epocale ale Domniei Regelui Ferdinand sunt apreciate de un bun cunoscător al relațiilor politice dela noi, de profesorul din Anglia R. W. Seton-Watson (Scotus Viator) în modul următor: „Războiul a adus trei schimbări fundamentale: unitatea națională, reforma agrară și sufragiul universal. Dintre acestea prima a ridicat România dela o putere mică la una de rangul al doilea în Europa, urmând imediat după Polonia și Italia; a doua satisfăcând foamea de pământ a țăranilor, a înlăturat orice pericol al unei revoluții din jos și a imunizat România contra bolșevismului, cu toată apropierea ei de Rusia; a treia a înzestrat națiunea cu mijloacele unei autoexprimări democratice. Dar un vot electoral este de foarte mic folos până ce alegătorii nu și-au câștigat experiența politică necesară“.

Dela votarea și sancționarea unor legi până la pătrunderea deplină a literei și spiritului lor în realitatea vieții, spre a face cu puțință o bună și conștiințioasă aplicare a tuturor dispozițiilor cuprinse în textul lor, este o distanță mare. Nu numai la noi; profunzimea. Dacă distanța aceasta n'a putut fi simțitor micșorată, dacă aplicarea acestor reforme epocale în viața neamului și a statului nostru, a lăsat în multe privinți de dorit, lucrul este explicabil nu numai prin imperfecțiunile inerente firii omenești, prin lipsa organelor tehnice și administrative suficient pregătite pentru deslegarea unor probleme așa grele, ci și prin anume moșteniri ale trecutului. Deprinderile tradiționale nu au putut fi desrădăcinate din viața politică și administrativă a țării simultan cu promulgarea nouilor legi. Rămâne totuși un fapt istoric de netăgăduit, că atitudinea democratică a Regelui Ferdinand a promovat îndeplinirea acestor reforme, în temeiul cărora cetățenii României au putut intra în exercițiul drepturilor constituționale lărgite prin legea votului universal și în beneficiul isvorit din aplicarea legilor privitoare la reforma agrară.

Atitudinea Regelui Ferdinand în privința acestor reforme constituționale democratice a fost dela început clară, categorică. Ea isvora din convingerea mărturisită fără înconjur, că țăranii constituiesc din punct de vedere numeric și moral „cea mai importantă parte a

populațiunei, sunt capabili de toate energiile, iar purtarea lor în timpul războiului a fost mai presus de orice laudă“.

Atitudinea lui hotărâtă a impresionat adânc pe noii cetățeni ai României libere și a contribuit la trezirea unui nou dinamism în sufletele lor. Unul dintre voluntarii ardeleni, Dr. Pompil Nistor, spunea cu drept cuvânt la 1919: „Este o mare deosebire între dinasticismul nostru de azi și de mâine și între cel din trecut, deoarece am învățat să cunoaștem pe Regele nostru din faptele sale. L-am văzut în zilele de restriște ca și în zilele de glorie, rămânând același, nedesmiințându-se niciodată. Am învățat să vedem în el pe înțelegătorul vremurilor, care iese înaintea curentelor, ce nu se pot stăvili, pentru a le îndruma în alvia înfăptuirii lor. Am aflat în el pe omul plin de credință, care nu șovăește și nu cotește când i se pun stăvile în drumul drept ce și-a impus. Am aflat în el, în aceste vremuri de fărnăcă democrație, pe democratul, care prin fapte și atitudine învață ce e democrația pe atâția falși profeti ai ei“...

E regretabil că pasiunile politice și vanitățile personale adeseori exagerate au făcut să răsune ca glasul celui ce strigă în pustie apelul repetat al Regelui Ferdinand către șefii partidelor politice, pe cari îi îndemna să niveleze asperitățile, să întindă între ei o punte a păcii, căutând să micșoreze, iar nu să lărgească prăpastia, pe care conștient sau inconștient o săpau luptele lor fratricide, în corpul național abia reîntregit. N'a pierdut Regele Ferdinand nici un prilej spre a-i sfătui pe toți, să colaboreze în armonie frățească la opera de închegare și unificare desăvârșită a patriei întregite. Cu toate stăruințele sale în această direcție salutară n'a putut să aibă cel dintâi Rege al tuturor Românilor, nici măcar la încoronarea dela Alba-Iulia — nici atunci! — satisfacțiunea de a vedea pe toți factorii politici ai țării strâns uniți împrejurul tronului, care simboliza restaurarea patriei străbune într-o unitate impunătoare, cum istoria nu o mai putuse înregistra din zilele îndepărtatului monarh Burebista Keltochtonul și ale lui Decebal, decât abia pentru scurtă vreme în zilele de efemeră înălțare a lui Mihailu Viteazul.

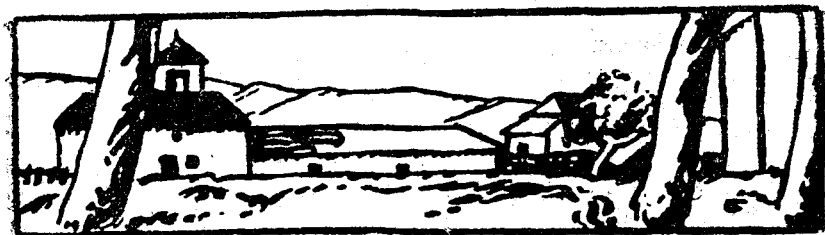
Însuș Regele Ferdinand dăduse cu prilejul încoronării sale dela Alba-Iulia un program politic, cultural și economic așa de vast și de potrivit cu cerințele timpului, încât toate partidele politice ale țării ar fi putut să și-l însușească și să colaboreze pentru înfăptuirea lui cât mai urgentă și mai deplină, dacă conducătorii acestor partide ar fi fost în stare să urmeze pilda Suveranului învingându-se pe sine și subordonând intereselor generale patriotice ambițiile și vanitățile lor personale. Atât în politica internă, cât și în cea externă Regele Ferdinand a avut ca sfetnic permanent pe răposatul Ion I. C. Brătianu, acordând acestui bărbat de stat o neclintită încredere, după cum a mărturisit însuș prin următoarele cuvinte rostite în momente dificile: „Prefer să cad cu Brătianu, dacă va fi să se întâmple, dar este singurul în care am încredere“. Este prin urmare ușor de înțeles pentruce răposatul Brătianu, în calitate de prim ministru, își încheia în ședința Camerei dela 28 Iulie 1927 discursul comemorativ

pentru Regele Ferdinand astfel: „Nu pot sfârși aceste cuvinte fără a exprima cu nestăpânită emoțiune durerea noastră adâncă, atunci când ne despărțim de Suveranul înțelept și bun, care în marea, dar prea scurtă lui Domnie, ne-a cinstit pe colaboratorii mei și pe mine, cu atâta încredere și ne-a îngăduit să-i stăm alături în cele mai de cumpănă și hotărâtoare vremuri“. Când rostea aceste cuvinte, sfetnicul nedespărțit al Regelui Ferdinand, nu putea să pătrundă taina destinului, care-și accelera pasul să-i deschidă curând și lui mormântul, spre a-i face cu puțință să fie împreună cu Regele întregitor de țară, și dincolo de granițele înguste ale acestei lumi de jarână, întocmai ca în timpurile de eroism antic, când cei mai credincioși servitori erau sortiți a fi înmormântați împreună cu stăpânii lor.

I. LUPAȘ

— Urmarea în numărul viitor —

Probleme bănățene

Situația românilor în preajma războiului mondial. — Situația după unire. — Imperialismul economic minoritar

În preajma războiului mondial, situația economică a românilor bănățeni se prezintă cam în felul următor: În punctele de contact cu neamurile străine aveam o clasă țărănească înstărită, conștientă, de o hărnicie și pricepere profesională neinregistrată la alți români, care, cu toată vitregia vremurilor în unele locuri mergea înainte, în altele însă stagna. În estul Banatului, sub scutul comunității de avere, românii pomicultori, oieri, etc., rezistau foarte viguros. În sudul Banatului aveam comercianți români în stare foarte bună, i-am putea numi capitaliști mercantili. În Lugoj și Caransebeș, împrejurul Bocșei-montane, aveam meseriași pe cari industria fabricelor nu i-a putut distruge. Peste această clasă socială se întindea o ușoară și lacunară pătură de intelectuali și profesioniști liberi. Aproximativ, zece bănci mai de seamă reprezentau forța capitalistă a românismului. Însemnătatea acestora o reoglindește ura nestăpânită a guvernelor maghiare, precum și acțiunile de distrugere îndreptate împotriva lor (Hangya, Postatakarékpénztár, etc.). O burghezie însă, în înțelesul strict al cuvântului, nu am avut.

Pe acest fond economic s'a încheșat viața socială-culturală și religioasă a românilor bănățeni, viața aceea omogenă, care a scuturat de pe sine și a pedepsit cu asprime cea mai mică abatere dela spiritul comun, chiar dacă aceasta nu a era în detrimentul material al românilor (Burdea, Ciocan, Șiegescu). În lăuntrul acestei vieți, sub raport social, în general, n'a existat o diferențiere decât sub raportul valorii, iar sub raportul cultural, litera scrisă, fie bisericească, fie profană, își avea toate greutatea ei. Ambele erau relativ foarte răspândite. Cele mai multe ziare și reviste care se tipăreau dincoace de Carpați, aveau 60—70% din cefitori în Banat. Caracteristica culturii bănățene este că ea s'a dezvoltat din cântarea și muzica religioasă. Acum aproape o sută de ani, lugojenii cântau de pe note. Astăzi avem la sațe o cultură muzicală foarte avansată. Dragostea de cântare a fost un imbold spre artă, întâi bisericească, apoi profană.

Alături de artă, simțul artistic s'a întins în straturile largi ale poporului, constituind un mediu din care au răsărit apreciable talente (pictori, compozitori, cântăreți, scriitori, etc.). Din această viață s'au plămădit: Paul Iorgovici, Diaconovici-Loga, Țichindeal, Popovici-Bănățeanu, Victor Vlad Delamarina, Aurel C. Popovici, pictorul Popescu, Effimie Murgu, Ion Vidu, Corneliu Brediceanu, etc. etc.

Dacă am pune în cumpănă, deoparte, viața acestor figuri proeminente și alături de ele calitățile bune ale românilor bănățeni, iar de ceialaltă parte am face loc defectelor sociale cari au bântuit pe aceste plaiuri, credem că, oricât de mari ar fi fost acelea din urmă, totuși, balanța ar arăta că actul unirii a găsit un popor în plină vigoare a forțelor sale naționale și copt pentru neatârncare. Liber de cătușe, putea deci să-și desfășoare toate forțele sale, cu alte cuvinte să ia la rândul său ofensiva, mai ales, că acum avea deasupra capului său aripa ocrotitoare a statului național-românesc, dând naștere, iute și de grabă, acelei mult așteptate burghezii românești.

* * *

După zece ani dela unire, credem că suntem îndreptățiți să căutăm pe factorii aceștia sociali și în rândurile românilor bănățeni, indiferent de proveniența lor, să-i numărăm și să le cântărim forța economică în raport cu semenii lor de alte neamuri.

Statistica stâlpilor burgheziei, cari sunt capitaliștii, în orașul Timișoara este cât se poate de tristă. Nu avem date complete (inspectoratele respective poate că au, dar cu nimic n'au justificat până acum asemenea bănuiele), și poate am trage concluzii prea pesimiste numai în baza datelor personale. Zicem: prea pesimiste, fiindcă greșelile de numerotare nu modifică decât gradul concluziunii, care este deadreptul un blam la adresa vitalității economice o românismlului în Banat.

Mari comercianți și mari industriași, nu avem. Mici comercianți am găsit 12 (dintre cari trei sunt aproape de lichidare); mici industriași cam tot atâția. În viitor sperăm să avem mai mulți, dacă va răsări un al doilea Emanoil Ungureanu, care a creiat pe acest teren mai mult decât întreg aparatul administrativ al statului burghez român, deși Emanoil Ungureanu avea mijloace infinit mai modeste. Capitaliști bancari: 2 sucursale a 2 bănci mari românești, cu o circulație dispartă și 3 alte bănci cu un capital de circa 50 milioane lei. Am mai putea găsi și vreo 4—5 intelectuali, cu depozite totale de circa 10 milioane lei.

Cam la atâta se reduce forța capitalistă a elementului majoritar în orașul Timișoara. Restul românilor sunt anexele, sau instrumentele statului burghez: armata și birocrăția (administrativă, școlară, sanitară, comercială, juridică, etc.). Dar stâlpii unui stat burghez nu sunt instrumentele, ci înșiși burghezii, cari au nevoie de aceste instrumente, iar adevărații burghezi ai Timișorii sunt minoritarii. Prins

urmare, armata și birocrăția — instrumente ale statului burghez românesc — servesc interesele burgheziei minoritare, ostilă cricării ten-
dințe de asimilare.

* * *

Mai mult decât atâta! Burghezia minoritară, înstărită sub scutul statului român, a trecut chiar la ofensivă: produsele ei au cucerit o nouă piață, vechiul Regat devenit tributar al ei.

S'a desfășurat între zidurile Timișorii, — deci subț ochii noștri — poate fără să ne dăm seama, o bătălie economică în care românii au suferit o grea înfrângere. Statul burghez românesc, prin însăș constituirea lui, a dat asalt capitalului minoritar; asaltul a fost respins, iar azi avem în fața noastră rămășițele unei oaste bătute. Viața noastră, a românilor bănățeni, reoglindeste această înfrângere economică. Să nu ne mire deci, nici debandada comandanților (politicianii), nici moralul scăzut al trupei și nici măcar fărâdelegile pescuitorilor în apă tulbură. Oastea învinsă răstoarnă ierarhia și zdruncină disciplina...

Dovada imperialismului băncilor minoritare în centrele mai mici ale Banatului, apoi penetrarea produselor industriale din Timișoara până la Marea Neagră, dar mai presus de toate consiliile de administrație ale așezămintelor capitaliste minoritare, care adună la aceeaș masă verde, într'o dulce armonie, pe cei mai înverșunați adversari politici și chiar personali, purtând nume ilustre în politica țării și cu toții campioni integrali ai naționalismului românesc.

În realitate, acești membri în consiliile de administrație sunt cea mai puternică armă împotriva capitalului național. Și fostul sau viitorul ministeriabil din București, Cluj, sau Timișoara, se achită cu o rară conștiinciozitate de rolul antinațional ce i se atribuie.

În general, măsura importanței capitalului național, în Timișoara, nu e o dată extrem de șters pe care-l joacă în viața noastră economică reprezentanta burgheziei naționale, sucursala Băncii Românești, împestrițată cu funcționari minoritari. Iar viața noastră socială și culturală este și ea la nivelul acestei importanțe.

Dincolo de barieră, minoritarii victorioși pe teren economic își organizează viața lor publică într'un mod care ne-ar putea servi ca exemplu.

IOSIF NEMOIANU

Cronica politicei externe

Bilanțul conferinței navale

Deși nu cel dorit de prietenii păcii mondiale, rezultatul conferinței dela Londra înseamnă totuși un *progres real* pe calea desarmării, mai bine zis pe aceia a limitării armamentului.

Neputându-se încheia un acord asupra condițiilor limitării și reducerii generale a forțelor navale a celor cinci puteri participante, conferința s'a mărginit să stabilească o înțelegere tripartită, între Anglia, Japonia și Statele=Unite, bazată pe paritate pentru cele două mari puteri anglo=saxone și pe proporția de $\frac{2}{3}$ pentru Japonia.

Prin acest acord, reducerea totală a tonajului celor trei puteri se cifrează la 521.300 de tone, hotărându-se să se scoată din uz cinci cuirasate engleze, trei americane și unul japonez. Numărul maxim de cuirasate mari va fi de 18 pentru Statele=Unite, 15 pentru Marea Britania și 12 pentru Japonia.

Aceasta nu înseamnă că Englitera se va găsi în inferioritate față de Statele=Unite, pentru că rezervându-și numai 15 cuirasate mari față de 18, are dreptul la mai multe mirasate mici și crucișătoare, restabilindu-se astfel echilibrul pe această cale.

Că Statele=Unite și-au rezervat un număr mai mare de cuirasate, se explică prin faptul că, posedând puține însă foarte îndepărtate colonii, insulele Sandwid la circa 4000 kilometri de coasta Pacificului, Samoa opt mii și Filipinele 13 mii, au nevoie de vase mari cu o rază de activitate cât mai mare. Aceasta din cauză că Statele=Unite nu posedă puncte de sprijin, unde vasele de război ar putea să se aprovizioneze.

În schimb, Anglia posedă colonii multe, în toate părțile globului, în același timp însă și puncte de sprijin, cum este Gibraltarul de pildă, unde se pot aproviziona vasele cu combustibil, ulei, etc. astfel că s'ar putea folosi și de vase mai mici și prin urmare mai puțin costisitoare.

Până deunăzi exista tendința de a construi vase cât mai mari și tocmai Anglia avea, din acest punct de vedere, întâietatea, posedând nu mai puțin de 20 „Dreadnought”, dintre cari câteva de 30 și chiar de 40 mii de tone. Din acestea va trebui să desarmeze acum cinci, desigur pe cele mai vechi dintre ele. Se va realiza astfel o economie considerabilă, întreținerea unui asemenea vas înghițând sume uriașe. Economia cea mare se va realiza, însă, prin faptul că, în locul lor nu se vor construi altele noi, și ceea ce înseamnă această reșe din faptul că un cuirasat de 30 mii de tone nu costă mai puțin de 10 miliarde lei.

În total economiile realizate de Anglia prin acordul încheiat acum sunt uriașe. Ele se vor ridica la 200 miliarde lei până la 1936, numai prin faptul că se suprimă în întregime planul pentru construirea de vase noi, votat de Parlament în 1929 și repartizat pe un răstimp de șase ani.

Aceste economii erau, de altfel imperios cerute de greaua situație financiară și economică a Angliei, prilejuită de criza economică mondială și mai ales de numărul mare de șomeuri, aproape două milioane, pe cari statul se vede silit să-i susție.

* * *

Dacă rezultatul conferinței, în ce privește acest acord, este mulțumitor totuși regretabil rămâne că nu s'a putut ajunge la o înțelegere între toate cele cinci puteri. Un asemenea acord ar fi avut un mare interes pentru noi europenii, pentru că acordul încheiat acum are mai mult un interes extra-european.

Cauzele, care au făcut ca acordul să nu se încheie, sunt cunoscute de cititorii revistei noastre. Ele se datoresc în primul rând pretenției de paritate formulată de Italia față de tonajul naval al Franței.

Totuși, și pentru înțelegerea generală s'a făcut cu prilejul acestei conferințe, un progres, toate cele cinci puteri căzând de acord asupra următoarelor puncte:

1. Asupra metodelor pentru a limita armamentul pe mare;
2. asupra întrebuirii bastimentelor atingând limita de vârstă și asupra aceia a vaselor port-avioane, și
3. asupra reglementării războiului submarin și a tonajului și armamentului submarinelor.

Ceea ce este mai important însă, îl constituie faptul, că conferința nu s'a terminat printr'o ruptură între statele care n'au aderat la acordul tripartit, în speță Franța și Italia, existând bunăvoința, din ambele părți, ca discuțiile să continue.

Putem nădăjdui prin urmare că, peste un răstimp mai scurt sau mai îndelungat, dispărând neînțelegerile de astăzi, se va putea ajunge la un acord și între Franța și Italia, ceea ce ar însemna un succes real pentru foși acei cați se străduesc să asigure omeniții, dacă nu o pace eternă, una cât mai îndelungată.

* * *

Conferința de la Londra și-a inaugurat lucrările în ziua de 20 Ianuarie, le-a terminat cu câteva zile înainte de sărbătorile Paștelui, iar convenția a fost semnată de reprezentanții tufurilor celor cinci state în ziua de 22 Aprilie.

Valabilitatea convenției durează până la 31 Decembrie 1936, prevăzându-se expres în capitolul V, că convorbirile între Franța și Italia continuă, fixându-se ulterior, în ce privește aceste două state, dispozițiuni asemănătoare celor stabilite între Anglia, Statele Unite și Japonia.

Bugetul Marelui Regat

Anul financiar 1929/30 s'a soldat cu un minus de 12.039.000 lire sterline la încasări și un plus de 6.829.000 la cheltuieli, astfel că deficitul a fost de 18.868.000 lire sau aproximativ 16 miliarde de lei.

În bugetul pe anul viitor, întocmit de ministrul de finanțe Snowden, totalul prevederilor la venituri se urcă la suma de 823.268.000 lire și la cheltuieli la 865.834.000, prevăzându-se prin urmare un deficit de 42 milioane lire.

Pentru a umple acest gol în bugetul statului, ministrul de finanțe n'a putut găsi altă soluție decât să ceară parlamentului majoritatea unora dintre impozitele existente și anume impozitul pe venit, al celui pe succesiuni și o suprataxă pe bere.

Din aceste impozite, dl. Snowden speră să realizeze aproximativ 50 milioane lire, obținând prin urmare și un excedent.

Bugetul definitiv, votându-se noile grevări a unei părți din populație, în speță cea bogată pentru că impozitul pe venit va fi majorat numai pentru averile mari, va avea următoarea înfățișare:

Lire 873.280.000 la venituri

și 871.044.000 la cheltuieli.

În lei bugetul regelui englez va fi de aproximativ 700 miliarde, cam de 18 ori cât al nostru.

Ținând seamă de faptul că România are cam 18 milioane locuitori și Anglia, fără Irlanda catolică și colonii, nu mai mult de 45 milioane, ne putem da seama cât de săraci suntem față de această țară.

V. P. R.

Cronica politiceii interne

A venit Generalul

Voinicii național-tărăniști, cari răsufleseră ușurați la știrea plecării în Italia a dlui general Averescu, — îngăduindu-și chiar unele ironii de cel mai rău gust, — au ocazia să-și revizuiască impresiile. Șeful partidului poporului s'a întors în țară, după scurta cură necesară împropătării puterilor sale fizice, cu aceeaș hotărâre fermă de a continua până la ultima limită acțiunea de exterminare a cârmuirii actuale. Biruitorul dela Mărăști, atât de precis în desfășurarea planurilor sale de atac și atât de calm în vârtejul evenimentelor, n'are obiceiul să anunțe ofensive, pe care să nu fie în stare să le execute.

Trebuie să ne așteptăm, prin urmare, în foarte scurtă vreme, la fapte și schimbări hotărâtoare, menite să așeze din nou viața politică a României în tiparele trainice ale consolidării sale launtrice. Un sentiment obștesc unanim indică pe d. general Averescu, ostașul albit în război și omul de guvernământ învățat să domine cele mai dificile momente, ca o ultimă nădejde de a ieși la liman. În mâinile sale se găsește în clipa aceasta singura posibilitate de a pune capăt, fără zguduiri și riscuri, aventurii primejdioase în care s'a angajat țara.

Dela marea demonstrație din toamna anului trecut, când 40 mii de cetățeni din toate colțurile țării au venit să mărturisească într'o defilare mută pe străzile Capitalei încrederea lor în mântuitorul patriei, rândurile combatanților s'au îngroșat mereu, fiindcă tot mai mulți români cu gâje de viitorul acestui neam își dau seama, că actuala guvernare a dlui Iuliu Maniu, lacomă și nepricepută, a reușit să compromită în optsprezece luni de ocupație brutală ideea însăș a consolidării statului în nouele lui hotare. De atunci și până acum, șeful partidului poporului și-a precizat, cu o teribilă sinceritate, și țelul spre care se

îndreaptă, și mijloacele de care se va sluji pentru o zmulge biruința necesară. În congresul din primăvară, a vorbit respectat despre răspunderile factorului constituțional. În manifestul adresat, nu multă vreme după aceea, către intelectuali, a pus, cu aceeași analiză neșovăitoare, problema minorității votului universal. Sorții au fost aruncați pe țărnul Rubiconului!

Cine poate crede, că după această justificare programatică a scopurilor sale, lupta nu se va mai da? Partidul național-țărănist va cunoaște, în curând, clipe foarte grele. Copleșit moralmente de proptirile sale păcate, el se cramponează de putere uzând de toate mijloacele represive, pe care, la vreme de opoziție, nu găsea cuvinte să le înfierze: Interzice întruniri, confiscă ziare și scoate armata pe străzi, ca să-l aperse de furia mulțimii. Tristă postură de parveniți ghiftuiți, aduși la putere din eroare de valurile tulburi ale unei mișcări populare... Dar tragica farsă se va isprăvi într'o zi. Asemenea uzurpatori nu pleacă niciodată de bună voie, ci sunt goniți cu pietre.

În ajunul rușinoasei prăbușiri, silueta liniștită a Generalului întors din Italia se profilează ca o prevestire a sancțiunilor inevitabile.

Congresul liberal

Când scriem această cronică a politicei interne, unde ne-am împus să înregistrăm, — cu obiectivitate dar fără reticente, — toate evenimentele mai de seamă din viața publică a țării, congresul partidului liberal și-a început desbaterile în Capitală.

Unele constatări se impun dela sine. Mai întâi discuțiile în jurul programului și organizării partidului, apoi propunerile de modificare a statutelor, sunt tot atâtea dovezi că vechea tabără liberală, după lovițurile primite din partea sorții și după erorile săvârșite de ea însăși, simte nevoia imperioasă a unei revizuirii nu numai a metodelor sale de acțiune, dar chiar a spiritului de care a fost străbătut până acum. Atâta vreme cât partidul liberal, vorbind numai de după război încoace, s'a bucurat de încrederea deplină a Coroanei, și cât timp de toți regretatul Rege Ferdinand și-a exercitat cu hotărâre prerogativele sale constituționale, o asemenea necesitate n'a fost resimțită. Ne aducem aminte de orgolioasa declarație a răposatului Ion I. C. Brătianu, care, în zilele tulburi de după înlăturarea guvernului Averescu din 1927, spunea partizanilor săi, la club: — „Nu s'a întâmplat până acum, ca partidul liberal să revendice puterea și să nu i se dea!”

Astăzi, lucrurile s'au schimbat cu desăvârșire. Regele Ferdinand doarme în cripta dela Curtea-de-Argeș, iar sfenicul său preferat odihnește în veșnica liniște dela Florica. Partidul liberal a renunțat, vrând-nevrând, la mândria de a fi arbitru permanent al situațiilor politice prin înrăurirea câștigată asupra Suveranului. Regența de trei, care ar trebui să vegheze în momentele acestea asupra viitorului dinastiei române, nu numai că nu se arată dispusă să se folosească

de prerogativele sale în favoarea partidului liberal, dar pare înclinată mai degrabă să nu uzeze de ele de loc...

Situațiile neprevăzute impun, firește, atitudini noi.

În ceea ce privește numărul mare de ascultători, care a populat congresul partidului liberal, el se explică prin necontestatele rădăcini ale acestuia în mijlocul burgheziei din țară, dar mai ales prin exasperarea provocată în toate păturile societății de cărmuirea obsedantă a d-lui Iuliu Maniu.

E destul să se anunțe o demonstrație antiguvernamentală, pentru ca șuvoiul protestării populare să se pornească. Întrebarea rămâne, numai: Ce chezășii de îndreptare se dau acestor oameni, în vederea zilei de mâine?

Confruntarea

Istoria guvernării național-tărăniste a început să fie scrisă în procesele verbale ale judecătorului de instrucție. Debutul a fost al cunoscutului tribun din Făgăraș, d. Aurel Dobrescu, eroul atâtor urne devastate și veteranul atâtor lupte electorale, care, după ce a prostit mulțimea cu minciuni și s'a pomenit săltat de trambulina demagogiei pe banca ministerială, s'a apucat cu dinadinsul să împartă codrii Ardealului samsarilor amatori de afaceri grase. Cel mai gălăgios dintre corifeii democrației purificatoare și-a dat cel dintâi în petic. *À tout seigneur tout honneur!* Nu-i o coincidență a întâmplării, ci un desnodământ firesc, pe care orice om cu judecata limpede ar fi putut să-l prevadă.

Reporterii cronicei judiciare așteaptă acum cu o nerăbdare profesională senzațională confruntare dintre presupușii complici, pentru a înregistra replica posibilă a dlui Aurel Dobrescu la destăinuirile precis formulate de Vornicul Tiberiu Oprea, prietenul său de ieri, acuzatorul său de azi, și poate colegul său de mâine. Evenimentul nu s'a produs încă. Până atunci, gazetele guvernamentale caută să răspândească zvonul, că Tiberiu Oprea zis Vornic, a fost plătit de liberali, cari i-au dictat declarațiile compromițătoare împotriva dlui Aurel Dobrescu. Continuând pe aceeaș temă, nu peste multă vreme se va putea scrie, că d. Aurel Dobrescu însuș a fost un agent provocator liberal trimis în rândurile guvernărilor de astăzi, pentru a-i compromite. Fantazia născocoște nebănuite metode de apărare; vorba-i cine le crede?

Cărmuirea culpabilă a dlui Iuliu Maniu a ajuns, deci, în faza confruntărilor. Cum se va descurca d. Aurel Dobrescu înaintea judecătorului de instrucție în răfuiala desagrecabilă cu amicul său indiscret ne interesează mai puțin. Noi ne întrebăm, ce va avea de răspuns partidul național-tărănist în întregimea lui, când va avea de dat socoteală în fața țării pentru amăgirile lui de ieri și pentru isprăvile lui de astăzi.

Iată o confruntare, care, de-a bunăseamă, nu va ieși bine...

ALEXANDRU HODOȘ

GAZETA RIMATĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Proști, dar mulți...

— Poveste din alte vremuri —

Demult, odată, într'o țară,
S'a strâns o ceată temerară
De saltimbanci, de mincinoși,
De panglicari, de caraghioși,
Și-ameninșând, se înțelege,
S'au dus să ceară dela Rege
Ca țara să le-o dea pe mâni,
S'ajungă slugile stăpâni...
Bătrânii sfetnici auziră
Și'ngrijorați așa vorbiră:
— „Măria Ta, au nu-i cunoști?
„Ai și uitat cât sunt de proști?“

Lăsând să doarmă buzduganul
Răspunse-alene Suveranul,

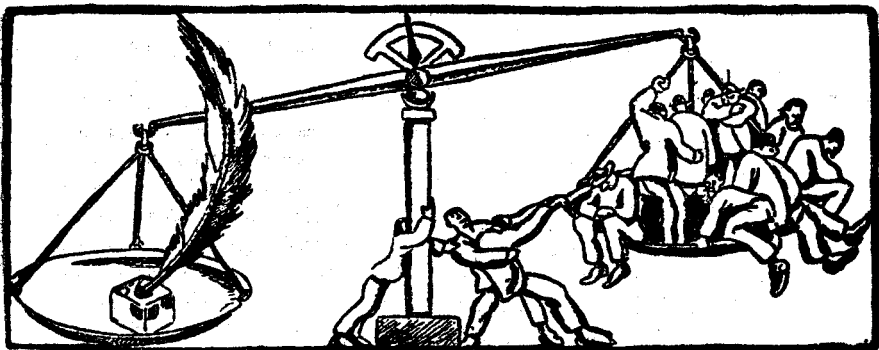
Scofând din piept un lung oftat :
— „M'au asurzit, sunt dezarmat!”
„Când gloata=amenință și strigă
„Ce vrei să faci bietul Rigă?
„Uitați că=i vot universal?
„Uitați că=s constituțional?
„Știu că li=s mințile obscure,
„Știu că sunt proști, că vor să fure,
„Dar poți, boieri, să nu=i ascuți
„Când vezi că sunt atât de mulți?

Și cârmuiră proștii țara!
Trecu o iarnă, trecu vara,
Zburară lunile în hău, —
Dar treburile mergeau rău.
Puterea 'ntregei țări slăbise
Și toată lumea sărăcise,
Dușmanii ne'mpăcați pândeau,
Se bucurau și așteptau
Ca prada'n ghiare să le cadă...
Punând atunci mâna pe spadă,
Vorbi un comandant de oști:
— „Or fi ei mulți, dar tare=s proști!”

Porniră goarnea să sune
Și călăreții să se-adune,
Veneau grozav de îndârjiți
Toți cei mințiți, cei păcăliți,
Vijelios dădură=asaltul,
Iar proștii, unul după altul,
Pe=un drum, de ei bătătorit,
Plecară de=unde au venit!
Așa se'ntoarce'n lume roată:
Mai sunt câțiva, unde fu gloata...
Azi toți stau strânși la Bădăcini,
Proști cum erau, dar și pușini!

VORNICUL MOȚOC

— Specialist în aritmetică populară —

ÎNSEMNĂRI

Reabilitarea necesară. — Un număr respectabil (din punct de vedere al aritmeticii) de parlamentari majoritari din Ardeal s'au strâns deunăzi la o consfătuire sub prezența bine-cunoscutului părinte Man, hotărând să se constituie într'un grup separat pentru susținerea unor foarte dubioase revendicări provinciale. E destul să spunem, că punctul de plecare al nemulțumirilor exprimate îl formează soarta ministerială a exoflisitului d. Mihai Popovici, rămas fără portofoliu pe urma legăturilor sale de rubedenie cu cel de-al treilea Regent, iar ținta finală a frondei din partid va fi reabilitarea prin solidaritate până'n pânzele albe a năpăstuitului d. Aurel Dobrescu. În subsidiar, se mai cere, tot în numele Ardealului se înțelege, reintrarea în guvern a dlui Sever Dan, despre care se zice că ar fi fost cândva sfetnic al Tronului, și grabnica însănoșire a dlui Aurel Vlad, pustnicul dela Oraștie...

Atât mai lipsea, pentruca posicioasa cârmuire a dlui Iuliu Maniu să se împodobească definitiv cu atributul bunului simț: Ramura ardeleană din guvern, după ce a instalat la cârma țării pe toți analfabeții demagogiei, agenți electorali fără profesie certă și rentieri politici fără venituri avuabile, are impresia că-i nedreptățită, că nu consumă destul, și cere să fie reintegrată în drepturile sale parazitare.

În aparență, nu-i decât o dulce rivalitate de tovarăși, o încercare delicată pe împărțirea prăzii, între cele două tabere, când aliate când vrăjmașe, care constituiesc partidul național-țărănist. Iar concluzia ar fi, că cele două părți contractante, asociate pentru exploatarea naivității votului universal, nu s'au contopit prin fuziunea proclamată acum patru ani, ci numai s'au lipit una de alta pentru o bucată mai lungă sau mai scurtă de timp și într'un scop bine determinat. Locul unde s'a operat, în condițiuni atât de imperfecte, vremelnice sudură, se cunoaște și astăzi. Concetățenii noștri, cari au aflat o concepție contractuală până și în explicarea istorică a unirei dela Alba-Iulia, nu erau să ofere tocmai grupării dlui Ion Mihalache legătura unei căsnicii politice fără gânduri ascunse, și pentru o eternitate.

Vechia vamă dela Predeal rămâne pentru adversarii noștri din fostul partid național o obsesie permanentă, cu care, probabil, se vor coborî în mormânt. Ei în, deci, o socoteală minuțioasă și neîntreruptă a așa numitului raport de forțe din guvern, și când ajung la constatarea, că balanța se apleacă prea tare în favoarea talerului țărănist, se ridică alarmași, ca deunăzi grupul parlamentar al părintelui Man, să ceară restabilirea echilibrului deranjat. După judecata lor, Ardealul va fi

aremediabil pierdut în ziua când cifra ardelenilor de pe banca ministerială va deveni inferioară celeia a fraților lor din vechiul Regat. Nimeni nu se întrecă însă, ce fel de ardeleni sunt aceia!

Acești oameni nu-și dau seama, că solidaritatea Ardealului nu poate fi invocată pentru reabilitarea, dealfel foarte puțin probabilă, a d-lui Aurel Dobrescu, sau pentru năzuințele către mărire ale d-lui Mihai Popovici, care, spre marea jale a unei provincii întregi, a rămas fără portofoliu. În definiiv, se cuvine să se sfârșească odată acest joc frivol al unor profesori lipsiți de scrupul, cari agitând cu frenezie steagul regionalismului militant n'au făcut decât să exploateze pentru buznarul propriu calitatea lor, indiscutabilă geograficește, de ardeleni!

Ardealul are alte năzuințe de apărut și alte reabilitări de urmărit. Acest nenorocos colț de țară trebuie să arate, că a fost în stare să rodescă și altceva decât expozeuri găunoase, tulumbe de apă pentru invalizi și decizii mai mult sau mai puțin false pentru împărțirea la samsari a pădurilor statului. O astfel de protestare va fi, într'o zi, mai mult decât necesară. Dar nu va fi prezidată, desigur, tocmai de părintele Man!..

Un om inutil. — Trăește astăzi alături de noi, plin de încredere nelimitată în sine și îmbufnat pe toată lumea, un om care se plânge la tot pasul că nu-i desful de prețuit de contemporani. Acest om se cheamă: Nicolae Iorga. Nicio dărnice particulă nu-l mulțumește, nicio recunoaștere publică nu i se pare suficientă, nicio dovadă de prețuire nu-l satură. Eruditul istoric, oaspe atât de bine primit al coloniei evreiești din America, vrea nici mai mult, nici mai puțin, decât o țară întreagă. Ar dori să fie prim-ministru al României, dar, fiindcă din anumite motive această răspundere nu i s'a dat încă, și fiindcă nici nu se arată semne că i se va da în viitor, se încruntă și ne

bruftuiește pe toți, de câte ori are prilejul s'o facă.

O gazetă politică de seară ne destăinuiește ultima apostrofă a dlui N. Iorga, care, într'o recentă conversație cu d. general Prezan, i-ar fi spus: — „Eu te înțeleg, generale. Amândoi suntem condamnați să fim niște inutilități în această țară!“ În această țară, care nu-și cunoaște valorile, nu le prețuiește și nu le poartă să stea în locurile ce li se cuvin... Nu știm ce-o fi răspuns d. general Prezan, care, în calitatea sa de fost șef al Marelui Cartier pe vremea războiului, cu greu va consimți să admită, dimpreună cu d. N. Iorga, că n'a fost în decursul vieții sale decât o inutilitate. Probabil că s'a mulțumit să zâmbească, refuzând cu un gest politicos tovarășia în care a fost îndemnat să intre. Având conștiința datoriei împlinite, bătrânul ostaș nu se poate plânge că România nu l'a folosit în momentele cele mai grele.

Pentruce s'o fi declarat, însă, de prisos d. Nicolae Iorga? Fiindcă rolul pe care-l joacă în viața politică a țării a rămas mai pe jos decât ambițiile sale? Dar, oare, numai țara să fie vinovată? Noi am spune, mai de grabă, că însuș d. Nicolae Iorga poartă răspunderea propriului său destin. Iată, nu mai departe, decât atitudinea sa față de actualul regim, pe care, chiar a doua zi după alegerile generale, în decursul cărora l'a combătut cu energie, l'a declarat necesar pentru binele patriei. Acum, firește, d. N. Iorga ar dori ca alții să pună umărul pentru răsturnarea dlui Iuliu Maniu dela cârmă, iar succesiunea s'o ia dumealui, ca preț al nenumeratelor sale schimbări de atitudine din ultimii ani.

Se întâmplă, însă, ca un om care se arată util pentru prea numerease servicii, să ajungă a fi tratat la urma urmelor ca o inutilitate. Situația poate să pară paradoxală, dar România e cu desăvârșire inocentă în această nenorocire a apostolului dela Văleni... Cine se oferă prea des, — și prea multora — sfârșește prin a nu mai fi de-rit nicăieri!

Presa minoritară și congresul Aștrei. — Importanțele probleme culturale discutate în congresul dela Sibiu au trezit și interesul ziarului minoritar, în deosebi al ziarului german local *Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt*, care în numărul dela 26 Aprilie publică un raport amănunțit și obiectiv asupra desbaterilor din primele două zile. Stăruind asupra întâmpinărilor, ce au fost exprimate față de cuprinsul scrisorii d-lui profesor universitar C. Rădulescu-Motru din partea d-lor Goga, Bogdan Duică și Lupăș, dă următorul rezumat: „Rădulescu-Motru pretinde în această scrisoare a sa o deviere dela politica culturală, urmată până acum de „Aștra“ și o îndrumare a ei în direcție socială-muncitorească. În legătură cu chestiunea aceasta, fostul ministru Lupăș reamintește congresului, că „Asociațiunea“ a urmărit dela început un scop pur cultural și național-economic, care poate și trebuie să fie urmărit cu stăruință și în împrejurările actuale. Intemeitorii „Aștrei“, fixându-i programul de acțiune și statutele la începutul anilor 60 ai secolului trecut, au avut în vedere două societăți similare, din activitatea cărora puteam lua îndemn, anume societatea săsească „Verein für siebenbürgische Landeskunde“ și pe cea ungurească „Erdélyi Múzeum-Egylet“. „Aștra“ a pornit activitatea sa în aceleași domenii, ca și menționatele societăți, dar în cadre ceva mai largi și cu un program mai vast, care ar fi trebuit să îmbrățișeze întreg domeniul vieții culturale românești. Tendința ei a fost chiar dela început să și poată de fășura activitatea în concurență liberă cu nașunile minoritare din Ardeal și să promoveze prosperitatea morală, culturală și fizică a poporului român, fără a jigni pe cineva. Această tendință a fost exprimată în art. 4 din statute prin interzicerea discuțiunilor confesionale și politice în adunările Aștrei. Dispoziția acestui articol a fost totdeauna respectată. Oratorul subliniază progresul spiritual, ce ar rezulta din contactul muncitorilor în domeniul culturii și al științei popoarelor ardelen, în folosul țării întregi, indicând că

și în trecut s'a manifestat o astfel de năzuință, după cum arată corespondența marelui român Andreiu Șaguna cu contele Emeric Mikó, — corespondență publicată în cel mai mare număr al revistei „Erdélyi Múzeum“. Precum a fost în domeniul cultural cu puțință în trecut contactul personalităților conducătoare, reprezentând nașunile diferite, tot așa trebuie să fie și în prezent, în măsură chiar mai accentuată. În deosebi viața politică sfășiată prin apriga luptă dintre partide reclamă imperios o contrapondere într'o cât mai intensivă acțiune culturală, care apărând valorile etice creatoare să poată coarabalausa acțiunile politice destructive. Această cuvântare a fost aprobată cu mare însuflețire“.

N'au nevoie de învățatură. — Fostul pușcărișul Socor dela gazetele din Sărindar e în propagandă electorală la Cernăuți, unde și-a pus candidătura la locul vacant de parlamentar, împotriva candidatului Băcinschi, susținut de guvern. În întrunirea electorală din comuna Cosnim voind să vorbească și aderenții acestuia din urmă au făcut apel la săteni, să-i asculte ca pe niște oameni învățați, din cuvântările cărora ar putea să profite. Sătenii au răspuns însă, că *n'au nevoie de învățatură...*

Iată, unde au ajuns bieții săteni, otrăviți sufletește de cea mai condamnabilă demagogie propagată timp de un deceniu de toate elementele subversive aliate cu oamenii actualului guvern. Ceeace s'a întâmplat în Cosnim, în Bucovina, nu e un caz izolat. Fenomene similare de intoleranță și anarhie se pot înregistra în toate părțile țării.

Aceasta periculoasă stare de spirit a mulțimilor întăritate a fost discutată și în congresul cultural dela Sibiu, unde doi intelectuali blăjeni: d. Toma Cocșișu și părintele Roșianu au condamnat în cuvinte categorice pe toți cei ce au otrăvit sufletul poporului. Cel dintâi spunea cu glas îndurerat că în timpul de față orice acțiune culturală a intelectualilor întâmpină la sate mari di-

ficulțăfi din cauză că poporul s'a obicinuit să vadă în fiecare intelectual un „dușman“. Iar al doilea, constatând că sufletul poporului nu s'a otrăvit „de ciuperci nici de alte buruieni“, ci de propaganda lipsită de orice scrupul a demagogilor politici, făcea apel la conducătorii partidelor, să se împace și să descindă în popor cu sentimente de iertare și de blândeță, cum a făcut Mântuitorul chiar cu riscul de a se umple de „râie și de păduchi“, luminând și înălțând pe cei umili spre căile adevărului.

Răsunetul produs de apelul părintelui Roșianu din Blaj în sufletul sprijinitorilor actualului regim a finut să-l exprime neîntârziat un vâtaf de voinici, afirmând că cuvintele „otrăvitori de suflete și demagogi ar fi îndreptate exclusiv împotriva unui partid“...

Voinicul se simțea cu musca pe căciulă.

Avram Iancu, roman istoric adoptat pentru film de Domokos-Haraga Balázs, tradus de Dimitrie Iovănel. A apărut zilele acestea în tipografia „Deutscher Bote“ din Cluj un volum de 468 pagini, cuprinzând lucrarea publicistului maghiar Domokos-Haraga Balázs, care și-a luat osteneala să cerceteze întreagă literatura istorică relativă la epoca lui Iancu, spre a putea da materialul și indicațiunile necesare la pregătirea unui film. Atât scenele, în cari îl înfățișează pe Iancu și pe contemporanii săi, cât și convorbirile acestora sunt redată cu înțelegerea pătrunzătoare a situațiilor și cu respectul cuvenit adevărului istoric. Din numeroasele notițe, cari însoțesc textul, ne putem convinge că autorul nu a neglijat nici un fapt esențial, spre a se putea documenta cât mai deplin asupra epocii și a oamenilor, pe cari contemplează a-i filma într'un viitor apropiat. Dorim autorului succes în laudabila încercare.

O nouă prezentare a lui Goethe. — Istoriograful specializat în caracterizarea oamenilor celebri, după ce ne-a dat biografiile marelui Napoleon, a Cancelarului de fer și

a ultimului Kaiser al Germaniei, a publicat de curând pe aceia a lui Goethe.

Ca și în celelalte lucrări ale sale, și în cea din urmă Emil Ludwig aduce o notă nouă, prefinzând de pildă că, din toată gigantică operă a poetului, numai partea întâi a lui Faust a pătruns „până în sufletul națiunii“. Tot restul a rămas departe de el și abia dacă două duzini de poeme au devenit celebre, însă numai prin faptul că au fost puse pe muzică.

Ludwig pretinde, că numai clasa burgheză germană a dat Germaniei și umanității oameni mai în artă și știință, și că nobilimea, care guverna țara, era cu totul refractară, desconsiderând pe toți acei cari scriau sau produceau ceva în artă și știință.

În Franța însă nobilii colaborau în artă, în știință alături de burghezime. Chateaubriand, Lamartine, Alfred de Vigny, ca să nu numim decât pe unii dintre cei pe cari îi înșiră Ludwig, erau din cea mai veche nobilime, și chiar unul dintre foarte pușini poezii germani de origine nobilă, contele Chamisso, era francez, venit în Germania abia de două generații.

De aici o prăpastie adâncă între stat, pe care îl dirijau nobilii, și spiritul națiunii, înflăcărat de cățiva burghezi izolați, neînțeleși însă nici de cei de sus, nici de masa de jos, în mare parte amorfă. „Marii oameni, — spune Ludwig — cari au format limba germană, Luther și Goethe; pleiada de muzicanți germani dela Bach la Schubert, ca și cei mai miți dela Wagner la Brahms; pictorii dela Dürer și Holbein și până la Feuerbach și Menzel; poezii dela Lessing la Hebbel; pionierii, științelor, jurisconsulții, medicii, chimiștii, toți cei cari au împrăștiat în univers spiritul german, sunt oameni eșiți din clasa burgheză. Însă burghezi nefăcând nici odată parte din clasa diriguitoare, intelectualii s'au separat în mod natural de diriguitori, cari, la rândul lor, se felicitau că nu erau deranjați de aceștia“.

Făcând o comparație între cultura germană și cea franceză, Ludwig consideră

pe cea dintâi fără continuitate. „In Franța — spune el — iubirea de libertate și spiritul conservator se întâlnesc în toate clasele sociale. La noi, nu există nici una, nici alta: nimic decât eforturile cătreva izolați, cari se fac apărătorii marilor idei și sentimentelor generoase. In Franța, statul și spiritul sunt strâns legate. Unul a contribuit la progresul celuilalt. Aproape în totdeauna au coincizat perioade mari de dezvoltări politice cu mari dezvoltări intelectuale. In Germania statul și spiritul sunt despărțite de cinci sute de ani”.

Schimbându-se prin război situația și nobilimea scăpând conducerea din mână, iar celelalte pătri sociale fiind chemate să colaboreze la guvernarea țării, Ludwig speră că, în viitor, va fi altfel.

El spune: „Noi formăm, în Germania, o minoritate care nu se teme de o linie de demarcație netă între Germania de azi și aceia de dinainte de război. Nu vom mai tolera ca intelectualii să se separe de dirigiitori, trăind aparte într'un vis romantic. Din moment ce, din supuși am devenit cetățeni, lucrurile s'au schimbat. In Germania, un ministru nu va mai fi ridicul pentru că scrie cărți sau chiar versuri. Ii va fi îngăduit, de acum înainte, unui poet să scoboare în arena politică”.

Concluzia interesantei lucrări este, că Goethe n'a fost un favorit al zeilor, un don Juan, un Apollo, un Jupiter, ci un aprig luptător, care prin propria sa energie și-a însușit și a produs mult mai mult, decât prin geniul ce l-a primit în dar dela natură.

Pe acest Goethe, pe luptătorul neobosit, îl dă Ludwig drept pildă poporului.

La parchet. — Nu-i pentru întâia oară când cunoscutul client al „Țării Noastre”, d. Aurel Dobrescu se înfățișează la parchet.

De data aceasta, amănuntele procesului penal în perspectivă au un trist înțeles simbolic. Pentru a rupe din avutul public cele câteva mii de jugăre de pădure, escrocii actualului regim, ca și în acțiunea lor de cucerire a puterii, au avut nevoie

de un paravan. Intreaga hoție a fost pusă, deci, sub scutul bisericeii. Parohiile erau, de formă, improprietărite, după ce, în prealabil, cedau lotul atribuit lor antreprenorilor unor exploatări de lemne. Biroul central al acestor operații ingenioase, care au produs în câteva luni șperțuri de mai multe milioane de lei, era condus de ziaristul guvernamental Tiberiu Oprea zis Vornic, băiat de încredere al d-lui Aurel Dobrescu și, grație meritelor câștigate pe teren forestier, atașat de presă al d-lui Iuliu Maniu la Madrid.

Astăzi, după ce scandalul a ajuns în public, Tiberiu Oprea, Vornicul atotputernic dela ministerul de Domenii, se găsește arestat la Văcărești, foarte convins că va avea să rămână acolo încă multă vreme. (I s'a pregătit, într'adevăr, cu multă cruzime, soarta tragică a unui țap ispășitor). Dar favoritul de ieri nu se dă bătut. Limbut dintr'odată, a început să vorbească. In lungi depoziții, scoțând din buzunar notițe, scrisori și însemnări numerotate, inculpatul spune tot. Cât a luat și dela cine a luat. Cât a dat și cui a dat. Trimis, fără milă, la ghilotină de fostul său tovarăș, schițează o atitudine de ultimă desnădejde și are aerul că aruncă d-lui Aurel Dobrescu, de pe eșafod, teribila apostrofă a lui Danton: — „*Infame, mă vei urma!*”

Bibliografie. — Primit la redacție o lucrare interesantă: *Taina vieții lungi*, de d. Lazăr Popovici, editată de tipografia Diecezană din Arad.

Iată cum recomandă editorul această carte utilă sănătății noastre:

Știința modernă elimină complect cămurile, narcoticile, alcoolul și chiar aromatele din alimentația omului. Astăzi numai este pentru nimeni un secret că bolile toate, fără excepție, sunt efectul unei hrane nesănătoase, efectul dureros al nerespectării legilor naturii. Pentru cei cari cunosc legea alimentației, legea ritmului și legea respirației, viața e sănătate, plină de bucuria muncii creiațoare.

Foarte interesantă și instructivă, cartea e scrisă într'un stil vioiu și atrăgător, dând reguli de viață și peste 200 rețete deopotrivă utile celor chinuți de boli, ca și celor cari înțeleg să prevină bolile.